

Poznámky k rozšíreniu vstavačovitých (Orchidaceae) v južnej časti Ondavskej vrchoviny

Notes on distribution of orchids (Orchidaceae) in south part of Ondavská vrchovina Mts

MARTIN PASTIRČÁK

Výskumný ústav rastlinnej výroby, Oddelenie genetiky rezistencie, Bratislavská cesta 122, 921 68 Piešťany, uefemapa@hotmail.com

Abstract: New information is presented about distribution of orchids in the south part of Ondavská vrchovina Mts. A total of 16 species were found in relative small area. The paper also includes notes on ecology of this populations.

Keywords: east Slovakia, Ondavská vrchovina Mts, orchids.

Územie z ktorého uvádzam floristické záznamy, sa nachádza v južnej časti Ondavskej vrchoviny (časť Raslavická brázda) v hraničnom pásme s Beskydským predhorím (severnejšie časti). Lokality sledovaných druhov vstavačovitých zasahujú do katastrálnych území obce Stul'any (okres Bardejov), obcí Dukovce, Želmanovce, Kuková, Kračúnovce, Giraltovec (okres Svidník) a obce Chmeľov (okres Prešov).

Flóru tohto územia spracovával Ľudovít Dostál. Známe sú lokality druhov, ktoré uvádza vo svojich floristických štúdiách (Dostál 1977) napr. lokalita *Crocus heuffelianus* z okolia Chmeľova, alebo lokalita *Cypripedium calceolus* z okolia Giraltovec (Dostál 1981). V štúdiách pre ÚSES okresu Bardejov (Regionálny... 1995) sa objavuje zmienka o *Sorbus torminalis* z lokality Vichter (katastrálne územie obce Kuková). Dostál (1981) vo svojej štúdii poukazuje na porasty s *Anemone sylvestris*, ale konkrétne lokality neuvádza.

Metodika

Sledované územie je súčasťou fyto geografického okresu 30c – Ondavská vrchovina (Futák 1984). Za lokalitou je uvedené číslo základného poľa a kvadrantu stredoeurópskeho sieťového mapovania (Jasičová & Zahradníková 1976). Názvy lokalít uvádzam podľa mapy Ondavskej vrchoviny (2002) a Slanských vrchov (1996). Stupeň ohrozenia uvádzam podľa aktuálneho červeného zoznamu (Feráková et al. 2001). Podľa metodiky Ulrycha et al. (1990) som zaznamenal tieto ekologické charakteristiky lokalít:

(1) nadmorská výška; (2) typ biotopu: L – les, P – lúka, O – okraj lesa, K – kroviny; (3) veľkosť lokality: M – malá (do 5 m²), S – stredná (25 – 100 m²), R – rozsiahla (nad 100 m²); (4) počet kvitnúcich jedincov: J – do 10 ks (alebo uvedený presný počet), D – desiatky, S – stovky, T – tisíce; (5) pôda: K – kamenistá, P – piesočná, H – hlinitá, Z – ílovitá; (6) vlhové pomery: B – podmočená, V – stredne suchá, S – extrémne suchá; (7) orientácia svahu; (8) svahovitosť; (9) rok zaznamenania výskytu.

Sledované ekologické charakteristiky o lokalite v tejto práci uvádzam podľa uvedených číselných symbolov a postupnosti, jednotlivé údaje sú oddelené čiarkou (.). Nomenklatúra taxónov je ujednotená podľa Zoznamu (Marhold 1998). Dokladový materiál je súčasťou fotoarchívu autora.

Výsledky

Zoznam vstavačovitých a ich lokality zaznamenané v skúmanom území

Cephalanthera damasonium – prílbovka biela, VU: Kračúnovce – Lysá hora, cca 325 m n. m., K, M, 3, K – Z, V, V, 8 °, 1999, 6995a. – Kuková-Vichter, bukovo hrabový porast, cca 350 m n. m., L, M, 5, K – H, V, V, 10 °, 2000, 6894d. – Chmeľov-Lysá Hora 350 m n. m., P-K, M, D, K-Z, B-V, 5 °, 2000, 6994b. – Chmeľov-Hora, s. okraj dediny, cca 400 m n. m., O, M, D, K-H, V, SV, 5 °, 2001, 6994b.

Cephalanthera longifolia – prílbovka dlholistá, VU: Kuková-Chudákov vrch, bukový porast, cca 340 m n. m., L, R, S, K-H, V, SV, 10 °; 1999, 6894d. – Kračúnovce-Lysá Hora, bukovo – hrabový porast, cca 250 m n. m., L, S, D, K – H, V, JV, 10 °, 1999, 6995a. – Kuková-Vichter, bukovo hrabový porast, cca 350 m n. m., L, S, D, K – H, V, V, 10 °, 2000, 6894d. – Kukova-Črvelik, cca 350 m n. m., L, S, D, K-H, V, 10 °, 2000, 6894d.

Cephalanthera rubra – prílbovka červená, VU: Kračúnovce-Lysá Hora, bukovo-hrabový porast, cca 250 m n. m., L, M, 7, K – H, V, JV, 10 °, 2000, 6995a. – Kuková-Vichter, bukovo hrabový porast, cca 350 m n. m., L, M, 5, K – H, V, V, 10 °, 2001, 6894d.

Coeloglossum viride – vemenníček zelený, VU: Chmeľov-Hora, s. okraj dediny, cca 400 m n. m., O, S, D, K – H, V, SV, 5 °, 1999, 6994b.

Dactylorhiza fuchsii – vstavačovec Fuchsov, VU: Želmanovce, nad poľnohospodárskym družstvom, cca 300 m n. m., O, S, D, K – H, V, SV, 5 °, 2001, 6894c.

Dactylorhiza majalis subsp. *majalis* – vstavačovec májový pravý, VU: Kuková-Vichter, cca 300 m n. m., P, M, D, K-Z, B, SZ, 5 °, 1999, 6894d. – Kračúnovce, potok Čepcov, cca. 250 m n. m., L, S, D, K-Z, B, S, 1999, 6995a. – Kuková-Váhová, cca 200 m n. m., P, S, D, K – Z, S, 0 °, 1999, 6894d. – Želmanovce-Polominy, cca 300 m n. m., O, M, D, K-H, V, SV, 5 °, 1999, 6894c. – Želmanovce, potok Topoľa, cca 210 m n. m., P, S, D, K-Z, B, S, 0 °, 1999, 6894c. – Chmeľov, s. okraj dediny, cca 400 m n. m., P, S, D, K-H, V, SV, 5 °, 1999, 6994b.

Epipactis palustris – krušík močiarny, VU: Kračúnovce – brehové porasty potoka Čepcov, cca 210 m n. m., K, M, D, K – Z, B, SZ, 0 °, 1999, 6995a. – Kračúnovce-Lysá Hora, slatina, cca 250 m n. m., K, M, D, K-Z, B, SV, 10 °, 1999, 6995a. – Chmeľov-Hora, cca 330 m n. m., L – K, R, S, H – Z, V, SZ, 10 °, 1999, 6994b. – Chmeľov-Čepcov, svah nad hlavnou cestou č. 74, cca 300 m n. m., K, R, S, K – Z, V, JZ, 10 °, 1998, 6994b. – Kuková-Váhová, neďaleko starého cintorína, cca 260 m n. m., P, S, D, H – Z, V, JV, 5 °, 1999, 6894d.

Epipactis pontica – krušík pontický, VU: Želmanovce-Polominy, cca 300 m n. m., L, S, D, H – Z, V, S, 10 °, 1998, 6894c. – Kuková-Chudákov vrch, bukový porast, cca 340 m n. m., L, S, D, K – H, V, SV, 10 °; 2000, 6894d. – Kukova-Črvelik, cca 350 m n. m., L, S, D, K – H, V, 10 °, 2000, 6894d. – Stulňany-Splaziny, cca 350 m n. m., L, S, D, K – H, V, 10 °, 2000, 6894d.

Epipactis purpurata – krušík modrofialový, VU: Kuková - Chudákov vrch, bukový porast, cca 340 m n. m., L, M, D, K-H, V, SV, 10 °; 1999, 6894d.

Gymnadenia conopsea – päťprstnica obyčajná, VU: Chmeľov-Lysá Hora a 350 m n. m., O, M, 4, K – Z, V, 0 °, 2002, 6994b.

Listera ovata – bradáčik vajcovitolistý, VU: Chmeľov-Hora, S okraj dediny, cca 400 m n. m., O, S, D, K – H, V, SV, 5 °, 2003, 6994b. – Chmeľov-Lysá Hora a 350 m n. m., P – K, M, D, K – Z, B – V, 5 °, 2003, 6994b. – Kračúnovce-Lysá hora, cca 325 m n. m., K, M, D, K – Z, V, V, 8 °, 2003, 6995a.

Neottia nidus-avis – hniezdovka hľistová: Kuková- Chudákov vrch, bukový porast, cca 340 m n. m., L, M, D, K – H, V, SV, 10 °; 1999, 6894d. – Želmanovce-Polominy, cca 300 m. n. m., L, S, D, H – Z, V, S, 10 °, 1998, 6894c. – Kračúnovce-Lysá Hora, bukovo – hrabový porast, cca 250 m n. m., L, M, D, K – H, V, JV, 10 °, 2000, 6995a. – Kuková-Vichter, bukovo hrabový porast, cca 350 m n. m., L,M,D, K – H, V, V, 10 °, 2000, 6894d.

Orchis morio subsp. morio – vstavač obyčajný pravý, VU: Kuková-Vichter, cca 280 m n. m., P, M, 4, K-Z, V, SZ, 10 °, 1998, 6894d.

Orchis militaris – vstavač vojenský, VU: Kračúnovce-Lysá hora, cca 325 m n. m., K, R, S, K – Z, V, V, 8 °, 1998, 6995a. – Chmeľov-Lysá Hora a 350 m n. m., P – K, S, D, K – Z, B – V, 5 °, 1999, 6994b.

Platanthera bifolia – vemenník dvojlístý, VU: Kuková-Vichter, cca 280 m n. m., P, M, 4, K – Z, V, SZ, 10 °, 1998, 6894d. – Chmeľov-Veľká Hora, S okraj dediny, cca 400 m n. m., O, S, D, K – H, V, SV, 5 °, 2001, 6994b. – Chmeľov-Lysá Hora a 350 m n. m., P – K, M, D, K – Z, B – V, 5 °, 2000, 6994b. – Kračúnovce-Lysá hora, cca 325 m n. m., K, M, D, K – Z, V, V, 8 °, 2001, 6995a. – Želmanovce-Polominy, cca 300 m. n. m., P, S, D, H – Z, V, S, 10 °, 1998, 6894c. – Želmanovce, nad poľnohospodárskym družstvom, cca 300 m n. m., O, M, 5, K – H, V, SV, 5 °, 2000, 6894c. – Dukovce-Stredná hora, cca 330 m n. m., P – O, S, D, H – Z, V, SV, 10 °, 2001, 6894c.

Platanthera chlorantha – vemenník zelenkastý, EN: Kuková-Vichter, cca 280 m n. m., P, M, 4, K – Z, V, SZ, 10 °, 1998, 6894d.

Záver

Počas mapovania čeláde Orchidaceae na území južnej časti Ondavskej vrchoviny v rokoch 1998 – 2004 som zaznamenal 16 taxónov. Aj vzhľadom na malú veľkosť sledovaného územia, patrí južná časť Ondavskej vrchoviny k pomerne bohatým na výskyt vstavačovitých.

Literatúra

Dostál, E. 1977. Niektoré úlohy a problémy ochrany vegetácie na východnom Slovensku. *Českoslov.*

Ochr. Prír. 1977, 17, p. 87 – 105.

Dostál, E. 1981. *Ochrana prírody okresu Bardejov*. Košice : Východoslovenské vydavateľstvo, 1981. 117 p.

Feráková, V., Maglocký, Š. & Marhold, K. 2001. Červený zoznam papraďorastov a semenných rastlín Slovenska (december 2001). *Ochr. Prír. (Banská Bystrica)*, december 2001, 20, Suppl., p. 44 – 71.

Futák, J. 1984. Fytogeografické členenie Slovenska. In Bertová, L. (ed.). *Flóra Slovenska IV/1*.

Bratislava : Veda, 1984. p. 418 – 420.

Jasičová, M. & Zahradníková, K. 1976. Organizácia a metodika mapovania rozšírenia rastlinných druhov v západnej tretine Slovenska. *Biológia (Bratislava)*. 1976, roč. 31, č. 1, p. 74 – 80.

Marhold, K. (ed.). 1998. Papraďorasty a semenné rastliny. In Marhold, K. & Hindák, F. (eds). *Zoznam nižších a vyšších rastlín Slovenska*. Bratislava : Veda, 1998. p. 333 – 687.

Ondavská vrchovina – Bardejov. 2002. 2. vyd. Harmanec : VKÚ Harmanec, 2002. Edícia letných turistických máp 1:50 000.

Regionálny územný systém ekologickej stability, 1995. Prešov : SAŽP oblasťná pobočka Prešov, okres Bardejov /textová časť/, 1995.

Slanské vrchy – Veľká Domaša. 1996. Harmanec : VKÚ Harmanec, 1996. Edícia letných turistických máp 1 : 50 000.

Ulrych, L. 1990. *Pokyny pre mapovanie orchideí na Slovensku*. Msc. Depon. in Botanická záhrada, Nitra.